

Fortellinger som analytisk grep

Å utforske tekster som beskriver levde erfaringer

Som beskrevet i bokens innledningskapittel er forskningsprosjektet basert på deltagende observasjon i syv samtalegrupper og oppfølgende samtaler med barna som deltok og de profesjonelle som ledet gruppene. Da dette var gjennomført, begynte arbeidet med å analysere tekstene jeg hadde skrevet i etterkant av observasjonene. Formålet var å organisere dem på en måte som kunne hjelpe meg å stille andre spørsmål enn det jeg hadde sett var mulig da jeg skrev dem ned, og å gi dem en form som kunne gjøre det jeg hadde erfart, tilgjengelig for andre.

Den norske filosofen Anders Lindseth og den svenske sykepleieforskeren Astrid Norberg (Lindseth & Norberg, 2004) har utviklet en analysemetode for å utforske tekster som beskriver menneskers levde erfaringer. Metoden er forankret i en hermeneutisk og fenomenologisk vitenskapstradisjon, og den er basert på Paul Ricoeurs lære om at fortolkning kan skje gjennom en prosess som består av tre trinn. I korthet går metoden ut på at forskeren først foretar en naiv lesning av teksten som helhet. Målet er å komme fram til en forståelse av fenomenet den beskriver gjennom å stille seg mest mulig åpen for dens innhold. Det neste trinnet er en strukturell analyse der teksten deles opp i meningsbærende enheter som siden skal kondenseres. De meningsbærende enhetene kan være en del av en setning, en eller flere hele setninger eller en større del av teksten. Poenget er at hver enhet kun skal formidle én mening. Med «kondensering» mener Lindseth og Nordberg at den essensielle meningen i hver enhet uttrykkes så presist som mulig, i et dagligspråk.

De kondenserte meningsenhetene skal så sorteres. De som er like, skal samles i undertemaer, temaer og hovedtemaer, som deretter skal reflekteres over i lys av den naive forståelsen. Dersom det ikke er samsvar mellom meningen i den naive forståelsen og den strukturelle analysen, må teksten leses på nytt med tanke på å formulere en ny naiv forståelse. Deretter må det foretas en ny strukturell analyse. Prosessen skal fortsette slik fram og tilbake til den naive forståelsen kan valideres av den strukturelle analysen. Hovedtemaene, temaene og undertemaene skal så sammenfattes og reflekteres over i lys av forskningsspørsmålene og studiens kontekst. Til slutt, i tredje trinn, skal teksten leses på nytt i sin helhet. Med utgangspunkt i den naive forståelsen og de validerte temaene presenteres så en fortolket mening.

Ut fra det som var studiens fokus, vurderte jeg metoden til Lindseth og Nordberg som et godt egnet redskap til å analysere tekstene jeg hadde skrevet. Jeg likte spesielt godt at den la opp til å veksle mellom å forholde seg til ulike deler av teksten og teksten som helhet. Jeg tenkte at det ville gjøre det mulig å rette oppmerksomheten mot både det konkrete og det partikulære i hver enkelt samhandlingssituasjon og å sette det konkrete og nære inn i en større meningssammenheng. Jeg bestemte meg for å benytte metoden, og jeg startet med å lese tekstene gjentatte ganger i sin helhet. Dette var et omfattende arbeid. Omfanget var så stort at jeg raskt innså at jeg var nødt til å gjøre noe for å gi lesningen en retning. Samtidig som jeg la vekt på å stille meg mest mulig åpen for tekstenes innhold, valgte jeg derfor å lese dem med tanke på å besvare delspørsmålene.

Mens jeg leste, ble jeg i økende grad oppmerksom på at det var ett fenomen som gikk igjen i mange av tekstene. Det var beskrivelser av situasjoner der barn formidlet erfaringer, tanker og følelser som ikke ble gjort til tema i den videre samhandlingen. Dette var et fenomen jeg også hadde lagt merke til da jeg var til stede i samtalegruppene som observatør, men som jeg da ikke hadde opplevd som like tydelig og gjennomgripende som når jeg så det beskrevet med ord. Jeg bestemte meg for å utforske fenomenet nærmere, og jeg formulerte følgende naive forståelse:

Samtalegruppene jeg har observert, framstår som en praksis der barnas egne erfaringer av foreldrenes psykiske sykdommer og rusavhengighet bare i begrenset grad blir gjort til tema.

Ifølge Lindseth og Nordberg skulle det neste trinnet i prosessen være å dele tekstene opp i meningsbærende enheter. Jeg arbeidet lenge med å få det til, men måtte til slutt gi opp. Mange av de beskrevne samhandlingssituasjonene var så komplekse at jeg ikke greide å se hvordan jeg skulle kunne trekke ut én essensiell mening. Jeg opplevde også at jeg i arbeidet med å identifisere de meningsbærende enhetene fjernet meg fra det konkrete og partikulære i hver enkelt situasjon og dermed også fra det enkelte barnet som et selvstendig, meningssøkende og meningsskapende subjekt. Jeg bestemte meg for å legge metoden vekk og finne en annen måte å analysere tekstene på.

Samtidig opplevde jeg at den naive forståelsen inneholdt noe som det ville være verdifullt å se nærmere på. Den beskrev et aspekt ved samhandlingene mellom gruppelederne og barna som det ikke hadde lyktes meg å se tematisert i eksisterende forskning om samtalegrupper. Det var også et aspekt som brøt med det jeg forventet. I forkant av observasjonene hadde jeg trodd at jeg kom til å høre mange og lange samtaler om vonde og vanskelige hendelser fra barnas hverdagsliv.

Jeg bestemte meg for å avgrense den videre analysen til beskrivelser av situasjoner der barn fortalte om erfaringer, tanker og følelser som *ikke* ble gjort til tema i den videre samhandlingen. Dette er en avgrensning som absolutt kan problematiseres. Det kan argumenteres for at den har ført til at bildet som blir tegnet av samtalegruppene, er for snevert og unyansert. Det kan også argumenteres for at jeg gjennom avgrensningen har gjort det mulig å trekke konklusjoner jeg allerede hadde bestemt meg for. Jeg har tatt disse innvendingene alvorlig, tenkt nøye over dem og kommet fram til at hensikten med avgrensningen ikke har vært å tilsløre eller skjule, men tvert imot å åpne. Gjennom avgrensningen søkte jeg å etablere det fokuset jeg mente ville være best egnet til å utforske det aspektet ved samhandlingene mellom gruppelederne og barna som gjorde særlig inntrykk på meg. Som jeg tidligere har redegjort for, har målet ikke vært å gi en fullstendig redegjørelse for alt som foregikk i samtalegruppene jeg har observert, men å rette oppmerksomheten mot ett bestemt perspektiv, slik den danske filosofen Søren Kjørup beskriver er formålet med en fortolkende studie: «Det er nemlig slet ikke tale om at utvide vor *viden*, men måske snarere om at skabe *forståelse*, give et perspektiv, markere

en synsmåde, påpege sammenhænge og henlede oppmerksomheden på bestemte ting» (Kjørup, 1997, s. 12).

Det perspektivet jeg har valgt å rette oppmerksomheten mot, er hvilke muligheter barn i samtalegrupper for barn med psykisk syke og rusavhengige foreldre får til å stå fram som selvstendige, meningssøkende og meningsskapende subjekter. Dette betyr at det helt sikkert har foregått ting i samhandlingene mellom gruppelederne og barna som har vært av betydning for dem, men som jeg ikke løfter fram.

En vei til forståelse av menneskelig samhandling

I stedet for å fullføre metoden til Lindseth og Nordberg valgte jeg fortellinger, eller narrativer, som analytisk grep. I litteratur om narrativ analyse er det beskrevet som en spesielt godt egnet analyseform i studier der mennesket betraktes som et meningssøkende og meningsskapende subjekt. Samtidig finnes det ingen entydig definisjon av hva en fortelling er, og av hva det vil si å bruke fortellinger i studier av menneskelig samhandling. Begrepet blir brukt på forskjellige måter i forskjellige fagdisipliner og sammenhenger. En forståelse de ulike tilnæringsmåtene likevel synes å dele, er at grunnen til at fortellinger er så godt egnet til å studere mennesket som et meningssøkende og meningsskapende subjekt, er at det er vesentlige likhetstrekk mellom fortellingen som språkform og menneskers erfaringer og handlingsliv (Hovland, 2011; Ricoeur, 1984 Rothuizen, 2013). Den britiske filosofen Alasdair MacIntyre sier: «It is because we all live out narratives in our lives and because we understand our lives in terms of narratives that we live out that the form of narrative is appropriate for understanding the actions of others» (MacIntyre, 1981, s. 212).

En sentral forestilling innenfor narrativ teori er nettopp at begrepet fortelling – ut over å referere til litterære fortellinger – kan si noe vesentlig om hvordan vi forstår og gir mening til menneskelig erfaring, identitet og handling (Hovland, 2011). I et av sine store verk, *Temps et récit* (med engelsk tittel *Time and narrative*), argumenterer Paul Ricoeur for at det er en klar forbindelse mellom fortellerteori og handlingsteori. Han sier at grunnen til at vi umiddelbart kjenner igjen en fortelling når vi hører den,

er at fortellingen som språkform bygger på en forutforståelse av verden som vi kan kjenne igjen fra vårt eget handlingsliv: «[L]iterature would be incomprehensible if it did not give a configuration to what was already a figure in human action» (Ricoeur, 1984, s. 64).

For at leseren skal få en best mulig forståelse av hvorfor jeg har valgt å analysere tekstene jeg skrev i etterkant av observasjonene, som fortellinger, er det to spørsmål jeg mener det er viktig å se nærmere på. Det ene er hva som kjennetegner menneskers erfaringer og handlinger. Det andre er hvilke aspekter ved disse erfaringene og handlingene fortellinger er egnet til å kaste lys over.

Med henvisning til Ricoeurs filosofi argumenterer den norske teologen Beate Indrebø Hovland (2000, s. 230) for at det som kjennetegner menneskelige handlinger, er at de aktiverer et nettverk av momenter som alle må tas med i betraktning dersom en handling skal kunne framstå som forståelig. Det første momentet er at handlingene våre alltid har et formål. Vi ønsker å oppnå noe med det vi gjør. I noen situasjoner kan vi ha en bevisst forestilling om hva dette er, forut for handlingen. I andre situasjoner kan det være mer eller mindre ubevisst. Et formål er således noe annet enn et resultat som kan forutsies. Hovland sier at den måten vi ofte blir klar over formålene våre på, er ved at de langsomt kommer til syne mens vi er i ferd med å handle.

Det andre momentet er at handlingene våre alltid er motivert. Med det menes at vi kan forklare dem – i alle fall delvis – ved å oppgi grunnen til at de blir utført. Vi trenger ikke å ha et bevisst forhold til motivene våre for å kunne handle, men de må være der. Vi handler alltid av en grunn. Hovland understreker at motivet for en handling ikke er det samme som årsaken til en fysisk hendelse. Under ellers like betingelser vil et årsak–virkning–forhold alltid gi samme resultat. Virkningen vil være determinert av årsaken. Et menneske som handler under de samme omstendighetene vedkommende har handlet under tidligere, kan imidlertid handle ut fra et helt annet motiv. Hovland sier at motivet er den grunnen som den handlende lar handlingen beveges av, ikke noe som determinerer den.

Det tredje momentet er at både motivene og formålene knyttet til en handling må tilskrives personen som handler, den som er handlingens

aktør. Det fjerde momentet dreier seg om ansvarlighet. Fordi aktørenes handlinger er deres egne, regnes de som ansvarlige for dem, og for noen av de konsekvensene handlingene kan føre til for andre. Det femte momentet dreier seg om handlingenes kontekstuelle omstendigheter. Handlingene våre finner alltid sted innenfor moralsk betydningsfulle kontekster som avgjør hva slags handling det er snakk om. Selv ikke små, tilsynelatende trivielle handlinger er meningsfulle i seg selv. De får sin mening og blir sakssvarende innenfor et større rammeverk. For eksempel vil formålet med å rekke opp en hånd være et annet i et klasserom enn på et karismatisk møte – eller på jakt etter en taxi i New Yorks gater. Det sjette momentet dreier seg om samhandlinger med andre. Handlingene våre involverer som oftest andre mennesker. Det sjuende og siste momentet handler om mening. Uansett hvor rutinemessig eller triviell en handling gir inntrykk av å være, vil den være del av et større prosjekt: aktørens forsøk på å leve et meningsfullt liv.

Ifølge Hovland (2000, s. 232) utgjør dette nettverket av momenter det erfaringsgrunnlaget som det er nødvendig å ta hensyn til dersom en handling skal kunne framstå som forståelig, og den narrative strukturen vokser ut av dette nettverket av momenter. Det som kjennetegner en fortelling, er nettopp at den setter en rekke av enkelthendelser – som hver for seg kan framstå som uforståelige – inn i en sammenheng hvor den enkelte hendelsen får mening fra den helheten den inngår i, samtidig som helheten får mening fra hver enkelt hendelse (Hovland, 2011, s. 14). I denne helheten vil også hendelsen og aktøren bli knyttet sammen. En fortelling er alltid noe mer og noe annet enn en ren oppramsing av noe som har hendt. Det er ikke tilfeldig hvilke hendelser vi velger å fortelle om. Som oftest dreier det seg om noe i livet vårt som byr på motstand, som forstyrrer eller utfordrer det vi så langt har holdt for riktig og sant. Utvalget av hendelser, ordvalg og måten de ulike karakterene beskrives på, sier derfor minst like mye om hva fortelleren anser som viktig og verdifullt, som om hva som faktisk har hendt (Hovland, 2011, s. 15–16).

Samtidig vil vår forståelse av hva det er som står på spill i en konkret situasjon, alltid henge sammen med den større forståelsen vi har av hva det vil si å være menneske i verden. Skjult i de partikulære beskrivelsene vil det derfor finnes mer allmennmenneskelige fenomener og generelle,

meningsbærende strukturer. På denne måten vil det å lytte til enkeltmenneskers fortellinger kunne være en viktig kilde til forståelse av fenomener vi i dagliglivet tar for gitt og ikke tenker over.

Menneskelige handlinger og fortellinger har også det til felles at de dreier seg om en bevegelse fra det som var, til det som skal bli. Sentralt i Ricoeurs narrative teori står menneskets grunnleggende behov for å orientere seg i sin tidlige eksistens. I bind 1 av *Time and narrative* (Ricoeur, 1984, s. 59–64) viser Ricoeur til Augustin, som ser på tiden som en tredobblig nåtid: en nåtid av fortidige ting, en nåtid av nærværende ting og en nåtid av framtidige ting. Ricoeur sier at når vi handler, setter vi disse tre tidene i en orden i forhold til hverandre. Alle handlinger som skjer i nåtid, har en referanse, både til det som har gått forut, og til det vi ser for oss at vil komme. I enhver handling i nåtid finnes det både et «før» og et «etter». Tidligere handlinger og hendelser er med på å bestemme den nåværende aktiviteten. Denne er igjen rettet mot et mål som ligger foran oss. Ricoeur sier at det kun er gjennom å bli fortalt at vår opplevelse av tiden kan bli forståelig.

Noe av det som kjennetegner en fortelling, er at den framviser et samspill mellom ulike karakterer og hendelser som utfolder seg over en viss tid. Selv om hendelsene ikke blir formidlet i kronologisk rekkefølge, vil det i enhver fortelling implisitt være en fortid, en nåtid og en framtid. Det er de hendelsene som er utvalgt, og måten de er satt sammen på, som former fortellingens handling eller plott. Det er dette plottet som gjør fortellingen til noe annet enn en ren gjengivelse (Hovland, 2011, s. 15).

Fortellingens språk er dagligspråket. Som jeg tidligere har forklart, er dette et språk som ikke låser betydningen av en hendelse i fastlagte begreper på den måten fagspråket gjør, men som gjør det mulig å forholde seg til hendelsen på flere forskjellige måter. Det at fortellinger er konkrete og detaljerte i sine beskrivelser, gjør samtidig at de har lett for å fange oppmerksomheten vår og engasjere. Fortellinger påvirker ikke gjennom argumenter, men gjennom å trekke leseren inn i konkrete hendelser og situasjoner (Hovland, 2011, s. 17).

Jeg har til sammen utarbeidet ni fortellinger. Hver av dem beskriver én konkret samhandlingssituasjon der både barn og gruppeledere deltar. Noen av fortellingene består av relativt lange beskrivelser av én hendelse

som fant sted i én gruppe, andre er satt sammen av hendelser fra ulike grupper. Også på dette stadiet i forskningsprosessen har jeg benyttet delspørsmålene til å gi arbeidet retning. Ut over det har jeg ikke fulgt noen fastlagt prosedyre eller systematikk. Jeg har valgt ut de situasjonene som har berørt meg på den måten at de fikk meg til å stoppe opp, tenke og stille spørsmål.

Framgangsmåten har særlig vært inspirert av arbeidet til to forfattere. Den ene er den norske sosiologiprofessoren Dag Album, som i sin bok *Nære fremmede: Pasientkulturen i sykehus* (Album, 1996) beskriver en studie der han var deltakende observatør på et sykehus. Formålet var å undersøke hvordan pasienter forholder seg til hverandre når det ikke er helsepersonell til stede. Album beskriver hvordan han vekslet mellom å oppholde seg blant pasientene og trekke seg tilbake til kontoret sitt for å skrive ned det han hadde sett og hørt. Etter at han var ferdig med observasjonene, leste han notatene grundig og skrev kommentarer i marginen. Deretter la han notatene vekk. Han tok dem bare fram noen få ganger, når han ønsket å hente et sitat. Den ferdige boken er utformet som en fortelling. Album sier at den er skrevet ut fra det han hadde i hodet. Like før den var ferdig, leste han gjennom notatene på nytt. Han oppdaget da at de inneholdt mye han ikke hadde fått med. Album sier at fortellingen som er beskrevet i boken, på en måte er smal og fattig i forhold til det han hadde lagt merke til og skrevet ned. Samtidig er den også rikere fordi den binder sammen mange enkelthendelser og gir dem mening. Boken er således ikke den eneste riktige fortellingen om livet blant pasienter på sykehus, men den beskriver noe av det viktige som foregår.

Den andre forfatteren er den danske pedagogen Jan Jaap Rothuizen. I artikkelen «At finde sin fortelling» (Rothuizen, 2013) beskriver han erfaringer fra et kunnskapsverksted der profesjonelle bruker fortellinger som utgangspunkt for refleksjoner over egen praksis. Rothuizens poeng er at det å finne sin personlige fortellerstemme kan være en lang og krevende prosess. Han sammenlikner det som skjer når deltakerne i kunnskapsverkstedet utarbeider fortellingene sine, med det vi gjør når vi bearbeider belastende situasjoner. Vi forteller den samme hendelsen om og om igjen til den faller på plass. Rothuizen sier at det som kjennetegner en god fortelling, er at den gir en opplevelse av gjenklang. Med det mener han at

den formidler noe gjenkjennbart, noe som gjør at vi blir berørt og får lyst til å gå inn i den og undersøke den nærmere.

Fra Album har jeg hentet en forståelse for betydningen av å stole på egne erfaringer og min egen intuisjon. Jeg har blitt meg mer bevisst at det ofte står noe viktig på spill i situasjoner som berører meg. Fra Rothuizen har jeg lært at det å få en dypere forståelse for det som berører, er en prosess som kan kreve både tid og ettertenksomhet. De ni fortellingene lå ikke ferdig i tekstene mine. I prosessen med å skrive dem fram har jeg lagt vekt på å finne måter å beskrive de forskjellige samhandlingssituasjonene på som gjør det mulig å utforske ikke bare det jeg konkret har hørt og sett, men også noe av det vage og uforståelige jeg fornemmet var i spill i samhandlingene, men som jeg ikke forsto hva var.

I forbindelse med dette analysearbeidet utarbeidet jeg en del fortellinger som senere ble forkastet. Grunnen var at jeg fikk lite ut av å lese dem. De vekket ingen gjenklang hos meg. Det at jeg i kapittel 5 kommer til å beskrive akkurat ni fortellinger, er derfor litt tilfeldig. I seg selv mener jeg heller ikke at antallet fortellinger er det som er vesentlig. Det som er avgjørende, er at de ni fortellingene beskriver forskjellige typer samhandlingssituasjoner på måter som gjør det mulig å gå inn i dem og utforske dem nærmere. Gjennom å legge fortellingene fram i ulike faglige sammenhenger har jeg fått bekreftet at det de formidler, også er gjenkjennbart for andre. Jeg har også fått tilbakemeldinger om at fortellingene har berørt de som har lest eller lyttet til dem. Dette gjør at det er grunn til å tro at de vil kunne ha overføringsverdi ut over det særegne og partikulære som beskrives.

Kritisk ettertanke

En kritikk som kan reises mot det å bruke fortellinger som analytisk grep i studier av menneskelig samhandling, er at fortellingene alltid vil være skrevet fram fra et individuelt perspektiv. Det finnes en forteller, en unik person med sin måte å se verden på. Det er denne personen som gir fortellingen dens særegne form. En fortelling vil derfor aldri være en nøytral gjengivelse av noe som har hendt. Samtidig ligger muligheten til ny innsikt nettopp i erfaringen av at samme hendelse kan bli gjenfortalt på flere

forskjellige måter. Jeg vil komme tilbake til dette og utdype det nærmere i kapittel 4.

Et annet spørsmål som kan være relevant å stille, er hvilket forhold det er mellom de ni fortellingene jeg har utarbeidet, og de faktiske hendelsene fortellingene er basert på. Er fortellingene representative for det som foregikk i samtalegruppene jeg var til stede i, eller er de uttrykk for en form for diktning?

Forholdet mellom historiske gjengivelser og diktning er et spørsmål som har vært drøftet til alle tider. Et sentralt bidrag til denne diskusjonen er den greske filosofen Aristoteles' (384–322 f.Kr.) skrift *Poetikken*, som på norsk har fått tittelen *Om diktekunsten* (Aristoteles, 2004). *Poetikken* er en 2300 år gammel analyse av diktningens egenart og virkemidler. Spesielt tar den for seg tragedien som diktningens form. Aristoteles innleder skriftet ved å slå fast at alle former for diktning i sin natur er etterlikninger. Han beskriver tragedien slik:

[Som] efterligning av en alvorlig, i seg selv avsluttet handling av et visst omfang, i et forskjønnet språk, forskjønnet på forskjellig måte i efterligningens forskjellige deler, en efterligning av mennesker i direkte handling, ikke en fortellende efterligning, og gjennom frykt og medlidenhet fører den til den renselse som hører slike sinnsstemninger til. (Aristoteles, 2004 s. 31)

Det er særlig fire begreper som står sentralt i Aristoteles' redegjørelse for tragedien. Det første er begrepet *mimesis*, som betyr etterlikning. Ifølge Aristoteles er tragedier etterlikninger, «ikke av mennesker, men av handling og liv, og lykke og ulykke, for også lykke og ulykker er handling, og målet er en handling, ikke en egenskap» (Aristoteles, 2004, s. 32–33).

Det andre sentrale begrepet er *peripeteia*, som betyr omslag. Tragedien er kjennetegnet av at det skjer en endring i teksten, en endring som snur hele situasjonen på hodet. Den som ser, hører eller leser en tragedie, ser verden i et nytt lys. Aristoteles sier at det skjer et omslag fra uvitenhet til viten. Grunnen til at dette omslaget inntreffer, er *anagnorisis*, som betyr gjenkjennelse. I etterlikningen kjenner vi igjen allmenne menneskelige fenomener som også har relevans i vårt liv. Vi kjenner igjen det generelle i det spesielle. Dette vekker medlidenhet eller frykt i oss. Det er omslaget og gjenkjennelsen som utgjør kjernen i tragediens struktur, og som er

dens sterkeste virkemidler. Det siste sentrale begrepet er *katharsis*, som betyr renselse. Gjennom de følelsene tragedien vekker i oss, lærer vi noe essensielt om hva det vil si å være menneske.

Ifølge Aristoteles er det først og fremst gjennom strukturerte etterlikninger vi mennesker lærer noe nytt. Han beskriver det å etterlikne som en aktivitet vi holder på med hele livet, og som vi finner stor glede i. Grunnen er at vi, gjennom våre egne og andres etterlikninger, kan få innsikt i grunnleggende menneskelige fenomener. På den måten er diktning en kunstform som spiller en avgjørende rolle for vår moralske utvikling. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at det er i komposisjonen av handlingsforløpet, ikke i enkeltpersoners karaktertrekk, at muligheten til gjenkjennelse ligger.

Slik Aristoteles beskriver det, er forskjellen på historiske gjengivelser og diktning at mens historisk gjengivelser dreier seg om å gi en mest mulig korrekt beskrivelse av konkrete enkelthendelser, dreier diktning seg om å sette hendelsene inn i en struktur som kan bevege oss i retning mot innsikt i grunnleggende menneskelige fenomener som eksisterer uavhengig av tid og sted. Den norske historieprofessoren Paul Knutsen (2016) sier at diktningen på denne måten kan synliggjøre de delene av virkeligheten historikere ikke beskjeftiger seg med, fordi de ikke er kildebelagt. Dikteren kan fylle ut de arkene historikeren har etterlatt tomme. Gjennom diktningen kommer vi derfor nærmere virkeligheten enn vi gjør gjennom historiebøkene. Knutsen argumenterer samtidig for at diktningens egenart gjør at det ikke er relevant å stille de samme typene sannhetskrav til et diktverk som til et historieverk. Han viser til Aristoteles, som sier at dersom dikteren i sin virksomhet trer inn på historikerens domene, fratar ikke dette ham eller henne den opphøyde posisjonen som dikter. «Og skulle det hende at han dikterisk skaper noe som faktisk er hendt, så er han ikke derfor i mindre grad dikter» (Knutsen, 2016).

De ni fortellingene jeg har utarbeidet, beskriver konkrete samhandlingssituasjoner der barn formidler erfaringer, tanker og følelser som *ikke* blir gjort til tema i den videre samhandlingen. Utgangspunktet for dem er faktiske hendelser som fant sted i samtalegruppene jeg har vært til stede i. Gjennom den narrative analysen er de faktiske hendelsene løftet ut av den historiske tiden og konteksten de fant sted innenfor, og satt inn i en

handlingsstruktur som gjør at vi blir konfrontert med hvordan et allment menneskelig behov, behovet for å skape mening, kommer til uttrykk og blir håndtert i de konkrete situasjonene når vi leser dem. De ferdige fortellingene er således resultat av min diktning. De kan leses som tragedier. Det betyr imidlertid ikke at de er fiksjonsfortellinger. De beskriver noe som faktisk har hendt. Det som skiller dem fra historiske gjengivelser, er at enkelthendelsene er satt inn i en handlingsstruktur som gjør at de formidler en universalisert virkelighet enhver kan identifisere seg med og kjenne seg igjen i. Gjennom sin struktur åpner de for kunnskap om noe allment. Det er på denne måten de skal forstås som representative.